

Futbolcularda stres algısı, psikolojik sağlık ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Muğla süper amatör ligdeki örneği)

Sabri Can METİN¹, Züleyha SAFİ², İlayda Ayça UÇAR³

^{1,2,3}Istanbul Topkapı Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Araştırma Makalesi/Research Article

DOI: 10.5281/zenodo.7741403

Gönderi Tarihi/ Received:
27.12.2022

Kabul Tarihi/ Accepted:
17.03.2023

Online Yayın Tarihi/ Published:
20.03.2023

Özet

Bu araştırma, süper amatör ligde oynayan futbolcuların algılanan stres, psikolojik sağlık ve yaşam kalitesi düzeylerinin çeşitli değişkenlerle karşılaştırılması ve arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni TFF (2023) verilerine göre Muğla'da süper amatör ligde futbol oynayan 624 bireyden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu ise kolayda örnekleme (uygun örnekleme) yöntemine göre seçilmiş 165 futbolcudan oluşturulmuştur. Katılımcılar "Algılanan Stres Ölçeği", "Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği" ve "SF12-Yaşam Kalitesi Ölçeği"ni cevaplamışlardır. Verilerin analizi için değişkenler arasındaki farklılıkların belirlenmesinde t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA), ölçekler arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi için ise Pearson Korelasyon analiz kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçları; çeşitli değişkenlerle (gelir durumu, eğitim düzeyi, mevki ve şampiyonluk) göre "ASÖ" ve "KPSÖ" ortalama puanlarında anlamlı farklılıklar göstermiştir. Sonuç olarak, süper amatör ligde oynayan futbolcuların stres algıları ve psikolojik sağlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Futbolcu, algılanan stres, psikolojik sağlık, yaşam kalitesi

Investigation of the relationship between perceived stress, resilience and quality of life in football players (The example of Muğla super amateur league)

Abstract

This research was conducted to compare football players' perceived stress, psychological resilience and quality of life levels with various variables. The universe of the research consists of 624 individuals playing football in the super amateur league in Muğla, according to TFF (2023) data. The study group of the research was composed of 165 football players selected according to the convenience sampling (convenient sampling) method. Participants answered the "Perceived Stress Scale" (PSS) and the "Brief Resilience Scale" (BRS) and "SF-12 Health Survey" (SF-12). For data analysis, T-Test and one-way analysis of variance (ANOVA) were used to determine the differences between the variables, and Pearson Correlation and Regression analysis to determine the relationship between the scales. According to the analysis results, there were significant differences in the mean scores of "PSS, "BRS" and "SF-12" with respect to (income status, education, position and championship) variables. As a result, it was determined that football players' perceived stress and the brief resilience and health levels differed significantly according to some variables.

Keywords: Football player, perceived stress, psychological resilience, quality of life

Sorumlu Yazar/ Corresponded Author: Sabri Can METİN, E-posta/ e-mail: sabricanmetin@topkapi.edu.tr

The Extended English Abstract is located the end of the Article.

GİRİŞ

Futbol, dünyadaki en popüler sporlardan biridir. Futbolda, maç esnasında psikolojik faktörler futbolcuları etkilemektedir (Trail ve ark., 2005). Örneğin; kazanma hırsı, tezahürat, teknik direktör etkisi, hakem tutumu, rakip oyuncuların davranışları ve hatta hava durumu gibi birçok faktör yüzünden futbolcu strese girebilmektedir (Erdoğan, 2018).

Stres, bireylerin yaşam kalitesi, fiziksel ve zihinsel sağlık üzerindeki etkilerinden dolayı günlük yaşamda öne çıkan bir konudur (Monroe & Slavich, 2016). Psikolojik sıkıntı olarak bilinen stres, kişinin çevre beklentilerine uyum sağlama sürecinde mevcut durumunu yönetemezse organizmada psikolojik ve biyolojik değişikliklere yol açan bir süreçtir (Gibbons, 2012; Abdel-Wahed, 2017). Başka bir deyişle “bireyin iyi olma durumunu tehlikeye iten, kapasitesini zorlayan, kişi ile çevre arasındaki etkileşim” olarak ifade edilmektedir (Lazarus ve Folkman, 1984). Bu nedenle, sporcunun stresli olaylarla başa çıkabilmesi, başarılı bir performans sergilemesi için çok önemlidir (Sarkar & Fletcher, 2014). Spor müsabakaları sırasında psikolojik baskı, strese ve rakiplerle baş edebilmek kadar önemli bir yetkinliktir. Bunların yanı sıra sporcular üzerinde müsabaka süreleri, gücün ve dayanıklılığın devamlılığı, yorgunluğa karşı koyabilme gibi durumlar psikolojik olduğu kadar zihinsel ve fizyolojik olarak da baskı oluşturmaktadır (Fauvel & Ducher, 2009; Christian ve ark., 2013).

Son yıllarda psikolojik sağlık, spor ve egzersiz psikolojisinde güncel araştırma konusu ve uygulama alanı haline gelmiştir. Araştırmalara göre, psikolojik sağlık sporda başarının belirleyicisi olarak bilinen stresi yönetmede ve azaltmada etkin bir rol oynadığı göstermektedir (Nicholls ve ark., 2008; Codonhato ve ark., 2018). Psikolojik olarak dayanıklı olmak, sporcunun odaklanma, başarısızlıktan kurtulma, baskıyla başa çıkma ve zorlukların üstesinden gelebilme becerileri ile ilgilidir. Bireyin sınırlarını fark edip olumsuzluğu aşabilmesi anlamına da gelir (Galli ve ark., 2015; Fletcher & Sarkar, 2016). Sporcuların başarı olabilmesi için teknik, taktik, kondisyonel ve psikolojik olarak hazırlanması gerekmektedir. Bu nedenle sporcular müsabaka öncesi hem fiziksel hem de psikolojik olarak kendilerini güçlendirmek için hazırlık yapmaktadırlar (Özdemir, 2019).

Yaşam kalitesi, depresyon, emniyet, entelektüel fonksiyon, sağlık durumu, yetersizlik, günlük yaşamdaki aktiviteler, kişinin yaşam doyumuna ulaşması şeklinde birçok kavramı içermektedir (Guyatt ve ark., 1991). Kişinin çalışma ve mesleki hayatı yaşam kalitesini etkileyen durumlardır. Buradan hareketle, futbolda zihinsel işlevlerin oldukça önemli olduğu söylenebilir. Öyle ki, beyindeki bir performans düşüklüğü futbol oynayan bireyler için oldukça

stresli olabilir ve yaşam kalitelerini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, bu tür sorun ve zorlukları en az indirmek için futbolcuların psikolojik açıdan sağlamlığa ihtiyaçları vardır.

Araştırmada temel amaç; süper amatör liginde oynayan futbolcuların stres algısı, psikolojik sağlamlık ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmaya ait araştırma soruları aşağıdaki gibidir;

• Süper amatör ligde futbol oynayanların stres algısı, psikolojik sağlamlık ve yaşam kalitesi arasında çeşitli demografik özelliklere (gelir durumu, eğitim düzeyi, mevki, şampiyonluk) göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

• Süper amatör ligde futbol oynayanların stres algısı, psikolojik sağlamlık ve yaşam kalitesi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma grubu (evren-örneklem)

Araştırmanın evreni TFF (2023) verilerine göre Muğla’da süper amatör ligde futbol oynayan 624 bireyden oluşmaktadır. Araştırmanın grubunu, Muğla ilinde süper amatör ligde mücadele eden kolayda örnekleme yöntemine göre seçilmiş 165 erkek futbolcu oluşturmaktadır. Kolayda örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Kolayda örneklem, araştırmacının öğrenmek, keşfetmek veya anlamak istedikleri hakkında bilgi sağlayabileceği kişileri örneklem olarak seçmesidir (Merriam, 2018).

Veri toplama araçları

Araştırmada “Algılanan Stres Ölçeği”, “Kısa Kendini Toparlama/Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”, “SF-12 Yaşam Kalitesi Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Algılanan stres ölçeği (ASÖ)

Kamarck ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilmiş ve Eskin ve arkadaşları (2013) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Algılanan Stres Ölçeği”, toplam 14 madde ve tek alt boyuttan oluşmaktadır. Bireyin hayatındaki birtakım durumların ne derece stresli algılandığını ölçmek için geliştirilmiştir. Katılımcılar maddeleri “Hiçbir zaman (0)” ilâ “Çok sık (4)” arasında değişen 5’li Likert tipi ölçek üzerinden yanıtlamaktadır. Yüksek puan kişinin stres algısının fazlalığına işaret etmektedir.

Kısa kendini toparlama/psikolojik sağlamlık ölçeği (KPSÖ)

Smith ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen “Kısa Kendini Toparlama/Psikoloji Sağlamlık Ölçeği”, Haktanır ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ölçek,

tek alt boyut ve 6 maddelik 5'li Likert tipi bir yapı ile geliştirilmiştir. Puanlar yükseldikçe psikolojik dayanıklılığın yükseldiği şeklinde değerlendirilmektedir.

SF-12 Yaşam kalitesi ölçeği (YKÖ)

Gandek ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen ve Soylu ve Kütük (2022) tarafından geçerlilik ve güvenilirliği yapılan “SF-12 Yaşam Kalitesi Ölçeği”, 12 madde ve tek alt boyuttan oluşmaktadır. Fiziksel ve duygusal rolle ilgili maddeler “evet veya hayır” olarak yanıtlanırken, diğer maddeler 3 ve 6 arasında değişen Likert tipi seçeneklere sahiptir.

Verilerin toplanması/işlem yolu

Araştırmada veriler Muğla ilindeki süper amatör ligde oynayan futbolcuları içinden kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Veriler, Google Form ile oluşturulan anketler çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Araştırma süresi içerisinde “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında yürütülmüştür.

Verilerin analizi

Verilerin analizi için “SPSS” programı ile yapılmıştır. Araştırma çerçevesinde toplanan veriler için normallik testi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerleri hesaplandıktan sonra, değerlerin -1.5 ve +1.5 arasında olduğu anlaşılmıştır (Fidell ve ark., 2013). İkili grupların ortalamalarını karşılaştırmak için t-testi, üç ve üzeri grupların ortalamalarının karşılaştırılmasında da ANOVA ve Pearson Korelasyon testi yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Değişkenler	Gruplar	F	%
Gelir	2000 TL ve altı	38	23,0
	2001 TL ve 4000 TL arası	45	27,3
	4001 TL ve 6000 TL arası	33	20,0
	6001 TL ve üstü	49	29,7
Ekstra Gelir Durumu	Evet	74	44,8
	Hayır	91	55,2
Eğitim Durumu	Lise	29	17,6
	Lisans	126	76,4
	Lisansüstü	10	6,1
Mevki	Kaleci	14	8,5
	Defans	67	40,6
	Orta Saha	68	41,2
	Forvet	16	9,7
Şampiyonluk Yaşama	Evet	124	75,2
	Hayır	41	24,8
Değişkenler		F	Ort
Yaş		165	22,3
Lisanslı Spor Yılı		165	9,7

Tablo 1’de futbolcuların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Analiz sonuçlarına göre araştırmaya katılan toplam 165 (Yaş Ort=22,3; Lisanslı Spor Yılı Ort=9,7) futbolcunun gelir durumunun 6001 TL ve üzeri olduğu (%29,7), yarısından çoğunun da ekstra geliri (%55,2) olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, katılımcıların %76,4’ünün lisans eğitime sahip olduğu, %41,2’sinin orta saha oyuncusu olduğu ve %.75,2’sinin kariyerleri boyunca şampiyonluk yaşamış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Ölçek puanlarının dağılımı (ASÖ, KPSÖ, YKÖ)

Ölçekler	Madde Sayısı	n	$\bar{X}$	s.s.	Çarpıklık	Basıklık	C.Alpha
ASÖ	14	165	2,84	0,51	0,052	0,121	0,87
KPSÖ	6	165	3,36	0,65	0,023	-0,369	0,56
YKÖ	12	165	2,66	0,49	0,549	-0,602	0,57

Tablo 2’de puan dağılımları incelendiğinde, ölçeklerin ortalama puanlarının normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Ölçeklerin ortalama puanlarının dağılımına göre en yüksek puanın “ASÖ” (Ort.= 3,27), en düşük puanın ise “YKÖ” (Ort.= 2,43)’nde olduğu bulunmuştur.

Tablo 3. Gelir durumu değişkenine göre anova analiz sonuçları

Değişken	Gelir Durumu	n	$\bar{X}$	s.s	F	p	Fark
ASÖ	^A 2000 TL ve altı	38	3,01	0,49	5,316	0,002*	A>D
	^B 2001-4000 TL arası	45	2,86	0,53			
	^C 4001-6000 TL arası	33	2,82	0,41			
	^D 6001 TL ve üzeri	49	2,60	0,50			
KPSÖ	^A 2000 TL ve altı	38	3,33	0,61	0,235	0,872	-
	^B 2001-4000 TL arası	45	3,31	0,65			
	^C 4001-6000 TL arası	33	3,41	0,76			
	^D 6001 TL ve üzeri	49	3,40	0,62			
YKÖ	^A 2000 TL ve altı	38	2,41	0,13	0,688	0,595	-
	^B 2001-4000 TL arası	45	2,43	0,17			
	^C 4001-6000 TL arası	33	2,45	0,18			
	^D 6001 TL ve üzeri	49	2,41	0,15			

*=p<0,01

Katılımcıların gelir değişkenlerine göre yapılan ANOVA analiz sonuçları incelendiğinde (Tablo 3), katılımcıların “KPSÖ” [$F_{3,161}=0,235$, $p<0,05$] ve “YKÖ” [$F_{3,161}=0,688$ $p<0,05$] puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken “ASÖ”nin [$F_{3,161}=5,316$, $p<0,01$] ortalama puanları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Analiz sonuçları, tespit edilen tüm bağımlı değişkenlerde geliri durumu yüksek futbolcuların ortalama puanlarının diğer futbolculara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Tablo 4. Eğitim durumu değişkenine göre anova analiz sonuçları

	Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	s.s.	F	p	Fark
ASÖ	¹ Lise	29	2,92	0,33	1,787	0,171	-
	² Lisans	126	2,80	0,24			
	³ Lisansüstü	10	2,57	0,24			
KPSÖ	¹ Lise	29	3,03	0,26	5,285	0,006*	1>2,3
	² Lisans	126	3,42	0,28			
	³ Lisansüstü	10	3,63	0,19			
YKÖ	¹ Lise	29	2,78	0,15	1,593	0,206	-
	² Lisans	126	2,64	0,16			
	³ Lisansüstü	10	2,49	0,15			

*=p<0,05

Tablo 4’teki ANOVA analiz sonuçları incelendiğinde, katılımcıların “KPSÖ”nin [$F_{2,162}=5,285$, $p<0,05$] ortalama puanları arasında eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın olduğu “KPSÖ”e göre lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcıların ortalama puanları daha yüksektir.

Tablo 5. Mevki değişkenine göre anova analiz sonuçları

Değişken	Mevki	n	$\bar{X}$	s.s.	F	p
ASÖ	Kaleci	14	2,67	0,17	1,165	0,325
	Defans	67	2,89	0,26		
	Orta Saha	68	2,78	0,24		
	Forvet	16	2,72	0,34		
KPSÖ	Kaleci	14	3,28	0,26	0,473	0,702
	Defans	67	3,44	0,30		
	Orta Saha	68	3,33	0,21		
	Forvet	16	3,10	0,20		
YKÖ	Kaleci	14	2,67	0,17	1,141	0,334
	Defans	67	2,71	0,17		
	Orta Saha	68	2,65	0,14		
	Forvet	16	2,45	0,12		

*=p<0,05

Katılımcıların mevki değişkenlerine göre yapılan ANOVA analiz sonuçları incelendiğinde (Tablo 4), katılımcıların “ASÖ”nin [$F_{3,161}=4,010$, $p<0,05$], “KPSÖ” [$F_{3,161}=7,361$, $p<0,05$] ve “YKÖ” [$F_{3,161}=3,592$, $p<0,05$] puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Sonuçlar, mevki defans olan futbolcuların ortalama puanlarının diğer mevkide oynayan futbolculara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Tablo 6. Şampiyonluk değişkenine göre anova analiz sonuçları

Değişken	Şampiyonluk	n	$\bar{X}$	s.s.	T	p
ASÖ	Evet	124	2,82	0,47	-0,038	0,030*
	Hayır	41	2,81	0,62		
KPSÖ	Evet	124	3,39	0,65	0,726	0,584
	Hayır	41	3,30	0,65		
YKÖ	Evet	124	2,67	0,47	0,560	0,245
	Hayır	41	2,62	0,55		

*=p<0,05

Analiz sonuçları incelendiğinde, katılımcıların “ASÖ”nin [$t=-0,38$, $p<0,05$], ortalama puanlarının şampiyonluk değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu anlaşılmıştır (Tablo 6). Kariyerlerinde şampiyonluk yaşamış katılımcıların “ASÖ” ortalama puanlarının diğer katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 7. Korelasyon analiz sonuçları (ASÖ, KPSÖ, YKÖ)

	F1	F2	F3
F1	1		
F2	-0,57**	1	
F3	0,51**	-0,23**	1

**p<0,01 / F1= Algılanan Stres Ölçeği, F2= Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, F3= Yaşam Kalitesi Ölçeği

Tablo 7’de “ASÖ”, “KPSÖ” ve “YKÖ” puanlarına göre yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları gösterilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre “ASÖ” ile “PSÖ” arasında orta

düzeyde negatif, “ASÖ” ile “YKÖ” arasında orta düzeyde pozitif, “PSÖ” ile “YKÖ” arasında düşük düzeyde negatif ilişkili olduğu tespit edilmiştir ($p<0,01$).

TARTIŞMA

Veriler incelendiğinde gelir durumu ile algılanan stres düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediğimizde söz konusu değişkende anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Yüksek gelire sahip futbolcuların ortalama puanları diğer katılımcılardan daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Futbolcuların gelir durumları stres düzeylerini etkilemektedir. Çalışmanın bulgularına benzer bir sonuç Çetin-Özden’in (2010) çalışmasından elde edilmiştir. Yaptığı çalışmada gelir düzeyinin yükselmesi ile algılanan stres düzeyinin azaldığı ortaya konmuştur. Günümüzde bireyler için ekonomik olarak yaşam koşullarının daha zor hale gelmiş olmasından dolayı, gelir düzeyinin algılanan stres üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bu noktadan hareketle, yüksek düzeyde gelir durumuna sahip olmanın psikolojik olarak streslerini azalttığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan futbolcuların psikolojik sağlamlık düzeylerinin gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılaşmadığı, yüksek gelir durumuna sahip olanların ortalama puanları diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 3). Literatür incelendiğinde bulgular ile benzerlik gösteren çalışmalar olduğu görülmüştür. Karademir ve Mahmut (2019) tarafından yapılan çalışmada üniversiteli sporcuların psikolojik dayanıklılıklarını incelenmiştir. Araştırmada, yüksek ekonomik gelirine sahip sporcuların psikolojik dayanıklılıkları diğerlerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mil (2021) tarafından yapılan çalışmada ise, katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı, yeterli gelir düzeyine sahip olanların daha yüksek ortalama puana sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmamızın örneklem grubunu oluşturan bireylerin gelir düzeylerine ilişkin bir diğer veri ise yaşam kalitelerine ilişkin anlamlı bir farklılığın olmamasıdır. Gelir durumu yüksek olan katılımcıların daha yüksek ortalama puana sahip olduğu görülmüştür (Tablo 3). Bu verilere paralel bulgular elde eden Sarıgöz (2019) ise yetişkin bireylerin aylık gelir düzeylerine bağlı yaşam kalitelerinde farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak Bayrakdar (2020) araştırmasında hem yaşam kalitesi toplam puan ortalamasında hem de tüm alt boyutlarda anlamlı bir farklılık olduğunu ve bu farklılığın gelir düzeyi yüksek bireylerin yaşam kalitelerini diğer gruplara oranla daha yüksek olarak algılamalarından kaynaklandığını tespit etmiştir. Güler ve Gül (2021) ise 2018 yılına ait Avrupa Sosyal Anketi’nden elde ettikleri bulguları ile kişilerin ekonomik durumlarının artışı ile yaşam kalitelerinin de arttığını tespit etmişlerdir. Bu

geniş örneklem gruplu araştırma bulgularından yola çıkarak; ekonomik açıdan kişinin özgür oluşu ile elde ettiği imkânlar ve avantajlar neticesinde pek çok fırsat yaratması kişinin yaşam kalitesini iyi düzeyde algılamasına yol açtığı söylenebilir.

Araştırma grubunda yer alan futbolcuların eğitim değişkenine göre algılanan stres düzeylerinde farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4). Konu ile ilgili literatür taramasında farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Literatürde bulgulara benzer çalışmalar olduğu görülmüştür. Uğur (2021) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların eğitim değişkenine göre algılanan stres düzeylerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Farklılığın olmaması eğitim seviyesi ile algıladıkları stres arasında bir etkileşim olmadığını göstermektedir. Bir diğer çalışmada ise Kaya (2019) sporcuların algılanan stres düzeyleri eğitim seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yapılan çalışmalar bu araştırmayı destekler niteliktedir.

Analiz sonuçları, eğitim durumu değişkeni açısından katılımcıların psikolojik sağlık düzeylerinde istatistiksel olarak farklılık olduğunu göstermektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan futbolcuların diğerlerine oranla daha yüksek düzeyde sağlam psikolojiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4). Literatür incelendiğinde bulgular ile benzer sonuçlar elde etmiş çalışmalar olduğu görülmektedir Dinçer (2021) tarafından yapılan çalışmada, branşı Taekwondo olan sporcuların psikolojik sağlık düzeyi ile eğitim durumu karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre lisans mezunu sporcuların psikolojik sağlık düzeyinin, diğer sporculardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Wagstaff ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada sporcu ve antrenörlerde psikolojik sağlık, stres ve anksiyete düzeyleri değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, eğitim seviyesi yüksek olanların psikolojik sağlık düzeyleri diğer eğitim seviyesine sahip sporculardan daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmanın bulgusu bu yönüyle çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Araştırma grubunun yaşam kalitesi düzeyleri eğitim değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo 4). Bulgular ile benzer olan Güneş'in (2020) çalışmasında yetişkin bireylerin eğitim durumlarına bağlı yaşam kalitesi düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer çalışmaya sahip olan Merdol'da (2019) yetişkin bireylerin eğitim durumlarına bağlı yaşam kalitelerini araştırmış ve gruplar arası farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda, kişilerin eğitim düzeylerinin artışı ile birlikte mesleki açıdan gelişim sağlamaları ve bu gelişimle birlikte gelir düzeylerini arttırmaları ile ilişkilendirilmektedir. Çünkü eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin çeşitli imkânlardan ve

avantajlardan yararlanması sonucunda yaşam kalitelerini de yüksek düzeyde algılamaları muhtemeldir.

Çalışmada araştırmaya katılan futbolcuların algılanan stres düzeylerinin mevki değişkenine göre anlamlı farklılığın olmadığı, mevki defans olanların ortalama puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5). Literatür incelendiğinde bulguların aksine çalışmalar olduğu görülmüştür. Cox ve Yoo (1995) tarafından yapılan çalışmada güdülenme, özgüven ve stres gibi becerilerin mevkieler arası düzeyde önemli farklılıklar ortaya çıkarmışlardır. Goldberg (1998) tarafından yapılan çalışmada ise branşın kendi içindeki mevkielerinde bile fizyolojik, motorik ve psikolojik beceri istemlerinin farklı olduğunu ifade etmiştir. Futbolda değişen atak ve karşılama stratejileriyle beraber mevki olarak tüm pozisyonlar aynı oranda etkin bir rol oynadığı düşünülmektedir.

Analiz sonuçları araştırma grubunun psikolojik sağlamlık düzeyleri incelendiğinde mevki değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir (Tablo 5). Bakır (2020) tarafından yapılan araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre; futbolcularda mevki değişkeni ile zihinsel dayanıklılığın arasında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Asamoah (2013) tarafından yapılan çalışmada, futbolcuların oynadıkları mevkielerine göre zihinsel dayanıklılık puanları karşılaştırılmış fakat anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mevki değişkenine göre analiz sonuçlarına bakıldığında, futbolcuların yaşam kalitesi düzeyleri ile mevki değişkeni açısından istatistiksel olarak farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 5). Literatür incelendiğinde konu ile ilişkin benzer ya da aksini belirten çalışmaların olmadığı görülmüştür.

Çalışmanın bulguları şampiyonluk değişkenine göre incelendiğinde katılımcıların algılanan stres düzeylerinde istatistiksel olarak farklılık olduğu görülmektedir (Tablo 6). Kariyerlerinde şampiyonluk yaşayan futbolcuların ortalama puanlarının şampiyonluk yaşamamış futbolculardan daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Cox (1990) yarışma ortamına girmekten kaçınan sporcunun başarısızlıktan kaçınma hareketini belirlediğini ve kişinin stres düzeyi ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Sporcuların başarılı olması için baskı altında olmaları, kendilerini ispatlamak ve beklentileri karşılamak için mücadeleleri kazanması beklendiğinden, başarmamaktan korkan sporcuyu stresli duruma sokar. Bu stres durumu daha önce başarı elde etmiş futbolcular üzerinde daha çok oluşur. Bu bağlamda futbolcuların kariyerlerinde yaşamış oldukları şampiyonluk ile algıladıkları stres arasında bir etkileşim olduğu düşünülmektedir.

Analiz sonuçları, şampiyonluk değişkeni açısından katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeylerinde istatistiksel olarak farklılık olmadığı göstermektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan futbolcuların diğerlerine oranla daha yüksek düzeyde sağlam psikolojiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 6). Bulguların aksine Certel ve Bahadır (2012) tarafından yapılan çalışmada, takım sporu yapan sporcuların benlik saygısı ve sürekli öfke-öfke ifade tarzları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre; millilik durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür.

Araştırma grubunun yaşam kalitesi düzeyleri şampiyonluk değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo 6). Baykuş (2021) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların yaşam kalitesi düzeylerinin milli sporculuk değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiş ve sonuçta, katılımcıların ortalama puanları milli sporculuk durumuna göre, istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Korelasyon analizi sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde ise “ASÖ” ve “YKÖ” arasında orta düzeyde pozitif yönlü, “ASÖ” ve “KPSÖ” arasında orta düzeyde negatif, “KPSÖ” ile “YKÖ” arasında ise düşük düzeyde negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir (Tablo 7).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Süper amatöre ligde futbol oynayan bireylerin stres algısı, psikolojik sağlamlık ve yaşam kalitesi düzeylerin bazı değişkenlere (gelir durumu, eğitim seviyesi, mevki, şampiyonluk) göre değerlendirilmiştir. Futbolcuların stres algıları, psikolojik sağlamlık ve yaşam kalitesi düzeyleri gelir durumuna göre değişkenlik göstermektedir. Katılımcıların yüksek düzeyde stres algıladıkları tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi yüksek olan futbolcuların psikolojik sağlamlık düzeylerinin diğer eğitim seviyelerine sahip katılımcılardan daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Futbol oynayan bireylerin kariyerlerinde elde ettikleri başarıya göre şampiyonluk yaşamış olan katılımcıların diğerlerine kıyasla stres düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Stres algısı ve yaşam kalitesi arasında pozitif yönde, stres algısı ve psikolojik sağlamlık arasında negatif yönlü, psikolojik sağlamlık ile yaşam kalitesi arasında ise negatif yönde ilişkiler olduğu sonucu görülmektedir.

Farklı örneklem grupları ile yeni çalışmalar yapılabilir. Araştırma yöntemi olarak nitel ve/veya karma araştırma yöntemleriyle yürütülmesi araştırmanın önerileri arasındadır. Yapılan bu çalışmanın ileride yapılacak çalışmalar için katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

Football is one of the most popular sports in the world. In football, psychological factors can affect the players during the match (Trail et al., 2005). For example; The football player can get stressed due to many factors such as the ambition to win, cheering, the effect of the coach, the attitude of the referee, the behavior of the opponents and even the weather (Erdoğan, 2018). Stress is a prominent issue in daily life due to its effects on individuals' quality of life, physical and mental health (Monroe & Slavich, 2016). Coping with psychological pressure and stress during sports competitions is as important a competency as being able to cope with opponents. Conditions such as competition times, the continuity of strength and endurance, and the ability to resist fatigue create mental and physiological pressure on athletes as well as psychologically (Fauvel & Ducher, 2009; Christian et al., 2013). In order for the athlete to be successful, he must be prepared technically, tactically, conditionally and psychologically. For this reason, athletes prepare to strengthen themselves both physically and psychologically before the competition (Özdemir, 2019). Mental functions are very important in football. As a result, a poor performance in the brain can be very stressful for individuals playing football and negatively affect their quality of life. Therefore, football players need psychological resilience to minimize such problems and difficulties.

METHOD

The group of the research consists of 165 male football players selected according to the convenience sampling method, competing in the super amateur league in the province of Muğla. In the study, Kamarck et al. (1983) and Eskin et al. (2013) "Perceived Stress Scale" adapted into Turkish by Haktanir et al. (2008) "Psychology Resilience Scale" was developed by Gander et al. (1998) and validated and reliable by Soylu and Kütük (2022), "SF-12 Quality of Life Scale" and "Personal Information Form" were used. The data were collected online through surveys created with Google Form. The analysis of the data was done with the SPSS program. Normality test was performed for the data collected within the framework of the research. According to the results of the analysis, it was determined that the data showed a normal distribution. After the kurtosis and skewness values were calculated, the values were found to be between -1.5 and +1.5 (Fidell et al., 2013). The t-test was used to compare the means of the paired groups, and the ANOVA and Pearson Correlation test were used to compare the means of three or more groups.

RESULTS

The stress perception, resilience and quality of life levels of individuals playing football in the super amateur league were evaluated according to some variables (income status, education level, position, championship). Stress perceptions, resilience and quality of life levels of football players vary according to their income. It was determined that the participants perceived high levels of stress. It was concluded that the resilience levels of the football players with high education levels were higher than the participants with other education levels. According to the success of individuals playing football in their careers, it has been observed that the stress levels of the participants who have won the championship are higher than the others. It is seen that there is a positive relationship between stress perception and quality of life, a negative relationship between stress perception and resilience, and a negative relationship between resilience and quality of life.

DISCUSSION AND CONCLUSION

This research was carried out to compare football players' perceived stress, psychological resilience and quality of life levels with various variables. According to the findings of the study, there were significant differences in the mean scores of "PSS, "BRS" and "SF-12" with respect to (income status, education, position and championship) variables.

As a result, it was determined that football players' perceived stress and the brief resilience and health levels differed significantly according to some variables (Cox, 1990; Cox & Yoo, 1995; Goldberg, 1998; Çetin-Özden, 2010; Certel & Bahadır, 2012; Asamoah, 2013; Wagstaff et al., 2018; Karademir & Mahmut, 2019; Kaya, 2019; Merdol, 2019; Mil, 2021; Sarıgöz, 2019; Bayrakdar, 2020; Dinçer, 2021; Güler & Gül, 2021; Uğur, 2021; Güneş, 2020; Bakır, 2020; Baykuş, 2021)

New studies can be done with different sample groups. Conducting qualitative and/or mixed research methods as a research method is among the suggestions of the research. It is thought that this study will contribute to future studies.

KAYNAKLAR

- Abdel-Wahed, W.Y., Hassan, S.K., & Eldessouki, R. (2017). Malnutrition and its associated factors among rural school children in Fayoum governorate, Egypt. *Journal of Environmental and Public Health*.
- Asamoah, B. (2013). *The role of mental toughness, psychological skills and team cohesion in soccer performance* [Doctoral Dissertation]. Stellenbosch, Stellenbosch University.
- Aydın G. (2017) *Su topu sporcularının stres düzeyi ve problem çözme becerilerinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü], Kütahya.
- Bakır, S. (2020). *Profesyonel Futbolcuların Benlik Saygıları ile Zihinsel Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü], Ankara.
- Baykuş, Z. (2021) *taekwondo sporcularında covid-19 korku durumunun fiziksel aktivite ve yaşam kalitesine etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü], Konya.

- Bayraktar, A. (2020). *Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin yaşam kalitesi düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Sporda Yeni Akademik Çalışmalar-6, 129.
- Certel, Z., & Bahadır, Z. (2012). Takım sporu yapan sporcularda benlik saygısı ve sürekli öfke ve öfke ifade tarz ilişkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 157-164.
- Christian, L.M., Glaser, R., Porter, K., & Iams, J.D. (2013). Stress-induced inflammatory responses in women: effects of race and pregnancy. *Psychosomatic medicine*, 75(7), 658.
- Codonhato, R., Rubio, V., Oliveira, P.M.P., Resende, C.F., Rosa, B.A.M., Pujals, C., ... et al. (2018). Resilience, stress and injuries in the context of the Brazilian elite rhythmic gymnastics. *PLoS One*, 13(12), e0210174.
- Cox, R.H., & Yoo, H.S. (1995). Playing position and psychological skill in American football. *Journal of Sport Behavior*, 18(3), 183-195.
- Cox, R.H. (1990). *Sport Psychology*, Second Edition, Wm. C. Brown Publishers, p.193-204.
- Çetin-Özden E, (2010). *Polis meslek yüksekokulu öğrencilerinde algılanan stres düzeyi ile stresle başa çıkma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü], Konya.
- Dinçer, A. (2021). *Taekwondo milli sporcularında benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişki* [Master's thesis, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Erdoğan, Ç.H., Topuz, R., & Bahadır, Z. (2018). Examination of football players' perfectionism features and subjective stress perceptions. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 20(3), 283-291.
- Eskin, M., Harlak, H., Demirkiran, F., & Dereboy, Ç. (2013). The adaptation of the perceived stress scale into Turkish: a reliability and validity analysis. *In New Symposium Journal*, 51(3), 132-140.
- Fauvel, J.P., & Ducher, M. (2009). Racial differences and cardiovascular response to psychological stress. *American journal of hypertension*, 22(7), 696-696.
- Fidell, S., Tabachnick, B., Mestre, V., & Fidell, L. (2013). Aircraft noise-induced awakenings are more reasonably predicted from relative than from absolute sound exposure levels. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 134(5), 3645-3653.
- Fletcher, D., & Sarkar, M. (2016). An introduction to the special issue: Developing resilience. *Journal of Sport Psychology in Action*, 7(3), 133-134.
- Galli, N., & Gonzalez, S.P. (2015). Psychological resilience in sport: A review of the literature and implications for research and practice. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 13(3), 243-257.
- Gandek, B., Ware, J. E., Aaronson, N. K., Apolone, G., Bjorner, J. B., Brazier, J. E., ... et al. (1998). Cross-validation of item selection and scoring for the SF-12 Health Survey in nine countries: results from the IQOLA Project. *Journal of clinical epidemiology*, 51(11), 1171-1178.
- Gibbons, C. (2012). Stress, positive psychology and the national student survey. *Psychology Teaching Review*, 18(2), 22-30.
- Goldberg, A.S. (1998). *Sports slump busting: 10 steps to mental toughness and peak performance*, Champaign, IL: Human Kinetics.
- Guyatt, G., Feeny, D., & Patrick, D. (1991). Issues in quality-of-life measurement in clinical trials. *Controlled clinical trials*, 12(4), 81-90.

- Güler, A., & Gül, S. (2021). Sosyoekonomik Faktörler, Sosyal İlişki, Mutluluk ve Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişki: 2018 Avrupa Sosyal Anketi'nden Bulgular. *Sosyoekonomi*, 29(49), 293-306.
- Güneş, O. (2020). *Düzenli egzersiz yapan bireylerin egzersiz bağımlılığı ile yaşam kalitesi ilişkisinin tespiti* [Master's thesis, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi], Sakarya.
- Haktanir, A., Lenz, A.S., Can, N., & Watson, J.C. (2016). Development and evaluation of Turkish language versions of three positive psychology assessments. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 38(4), 286-297.
- İmamoğlu-Kaya, M. (2019). *Kadın futbolcularda antrenmanın algılanan stres, sporda güdülenme, sürekli öfke ve öfke tarzı düzeylerine etkisi* [Master's thesis, Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü], Çorum.
- Kamarck, T., Cohen, S. & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24(4) 385-396.
- Karademir, T., & Açak, M. (2019). Üniversiteli sporcuların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 803-816.
- Kuru, T., & Atılğan, D. (2022). Türkiye'de profesyonel futbol oynayan sporcuların koronavirüse yakalanma kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 210-225. DOI: 10.38021/asbid.1115572
- Lazarus, R.S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Merdol, S. (2019). *Yetişkin bireylerde obezite önyargısı ile yaşam kalitesi ve beslenme durumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* [Master's thesis, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü], Ankara.
- Merriam, S. (2018). *Adult learning theory: Evolution and future directions*. In K. Illeris (Ed.), *Contemporary theories of learning: Learning theorists*, (pp. 83–96). New York: Routledge.
- Mil, G.R. (2021). *Spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin stresle başa çıkma stratejileri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi* [Doctoral dissertation, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü], Ankara.
- Monroe S.M., & Slavich, G.M. (2016). *Psychological stressors: Overview*. In Fink, G. (Ed.), *Stress: Concepts, Cognition, Emotion, and Behavior* (pp. 109-115). Academic Press.
- Nicholls, A.R., Polman, R.C., Levy, A.R., & Backhouse, S.H. (2009). Mental toughness in sport: Achievement level, gender, age, experience, and sport type differences. *Personality and Individual Differences*, 47(1), 73-75.
- Nihan, S.U., Arslan, O., & Çar, B. (2021). Pandemi sürecinde kadın futbolcuların yeni tip koronavirüse yakalanma kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 212-223.
- Özdemir, N. (2019). The investigation of elite athletes' psychological resilience. *Journal of Education and Training Studies*, 7(10), 47-57.
- Pamukçu E. (2022) *Antrenörlerin algılanan stres düzeyleri, öz yeterlilikleri ve yaşam doyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü], Elâzığ.
- Sarıgöz, A.O. (2019). *Spor eğitimi alan ampute bireylerin sağlıklı yaşam biçimi, yaşam kalitesi ve boş zaman engel düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Master's thesis, Bartın Üniversitesi], Bartın.
- Sarkar, M., & Fletcher, D. (2014). Psychological resilience in sport performers: A review of stressors and protective factors. *Journal of Sports Sciences*, 32(15), 1419-1434.

Soylu, C., & Kütük, B. (2022). Reliability and validity of the Turkish version of SF-12 health survey. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 33(2), 108.

TFF. (2023, Mart 10) Türkiye Futbol Federasyonu. <https://www.tff.org/default.aspx?pageId=66>.

Trail, G.T., Anderson, D.F., & Fink, J.S. (2005). Consumer satisfaction and identity theory: A model of sport spectator conative loyalty. *Sport Marketing Quarterly*, 14(2).

Uğur, E. (2021). *Futbol antrenörlerinin algılanan stres düzeylerinin belirlenmesi* [Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü].

Wagstaff, C., Hings, R., Larner, R., & Fletcher, D. (2018). Psychological resilience's moderation of the relationship between the frequency of organizational stressors and burnout in athletes and coaches. *The Sport Psychologist*, 32(3), 178-188.

KATKI ORANI CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR CONTRIBUTORS
Fikir ve Kavramsal Örgü <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Sabri Can METİN İlayda Ayça UÇAR
Tasarım <i>Design</i>	Yöntem ve araştırma desenini tasarlamak <i>To design the method and research design.</i>	Sabri Can METİN Züleyha SAFİ
Literatür Tarama <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak <i>Review the literature required for the study</i>	Sabri Can METİN Züleyha SAFİ İlayda Ayça UÇAR
Veri Toplama ve İşleme <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlemek ve raporlaştırmak <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Züleyha SAFİ İlayda Ayça UÇAR
Tartışma ve Yorum <i>Discussion and Commentary</i>	Elde edilen bulguların değerlendirilmesi <i>Evaluation of the obtained finding</i>	Sabri Can METİN Züleyha SAFİ İlayda Ayça UÇAR
Destek ve Teşekkür Beyanı/ Statement of Support and Acknowledgment		
Bu çalışmanın yazım sürecinde katkı ve/veya destek alınmamıştır. <i>No contribution and/or support was received during the writing process of this study.</i>		
Çatışma Beyanı/ Statement of Conflict		
Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur. <i>Researchers do not have any personal or financial conflicts of interest with other people and institutions related to the research.</i>		
Etik Kurul Beyanı/ Statement of Ethics Committee		
Bu araştırma, İstanbul Topkapı Üniversitesi Etik Kurulunun E-31675095-100-2300002171 sayılı kararı ile yürütülmüştür. <i>This research was carried out with the decision of Istanbul Topkapı University Ethics Committee numbered E-31675095-100-2300002171.</i>		

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) ile lisanslanmıştır.